

WAARD OM TE WETEN

HILVERSUMS HISTORIE NADER BEKEKEN 4

door

P.W. de Lange

In een vorige aflevering publiceerden wij reeds een deel van dit verhaal. Ten behoeve van onze nieuwe leden herhalen wij dit deel nog eens in het eerste nummer van deze nieuwe jaargang.

Nog eens over die woontoren

In no. 1 van deze reeks heb ik erop gewezen dat er in de veertiende en vijftiende eeuw hier een woontoren heeft gestaan, en kort geschetst wat dat betekend kan hebben voor de plaatselijke gemeenschap. Intussen vond ik aanleiding om nog eens op deze aanwezigheid terug te komen. Ik wil daarom beginnen de feitelijke gegevens ter zake te geven.

Op 30 juni 1369 werd Heynric van Snellenberg, een Utrechts edelman, door de graaf van Holland beleend met een 'toern ende husinghe' in Gooiland. Op 13 september 1385 werd Heynrics dochter, Peynse van Snellenberg, beleend met de 'toorne, husinghe ende die hofstede' in Gooiland te Hilversum. En tenslotte werd op 30 januari 1435 de belening van een 'toerne ende huysinge mitter hofstede' in Gooiland van Splinter van Neyenrode verlengd.

Dit is alles wat wij weten. Hoe het leengoed overgegaan is van de Snellenbergs op de Nyenrodes blijft duister; evenals wat er na 1435 met het gebouw gebeurd is. Vermoedelijk is het in de roerige tijden van toen verwoest en niet meer herbouwd. Verder mogen wij aannemen dat het in ieder geval in 1477 ('bij dode hertoge Karel') niet meer bestond. En de Enquete van 1494, waarin bij herhaling naar de toestand van toen verwezen wordt,

zou de verdwijning ervan stellig vermeld zijn. Het zag er dus naar uit dat er in het geheel geen verdere sporen van het bestaan van die woontoren zouden zijn overgebleven. Inmiddels ben ik daar anders over gaan denken. Die sporen liggen op het gebied van de persoonsnamen in de zestiende eeuw.

Uit de gaderboeken van de koptienden heb ik indertijd voor de jaren 1504/5, 1537, 1566 en 1593 alle namen van de aangeslagenen genoteerd. Daaronder bevinden zich enkele geslachtsnamen, die men in een dorp als Hilversum in die tijd volstrekt niet zou verwachten, namelijk: Kassenaar, Kellener en Valkenaar.

Met de uitgangen -naar en -ner vertonen zij een gemeenschappelijke vorm, die elders in het materiaal niet voorkomt. Van deze drie is de laatste het meest sprekend. Ik meen te mogen aannemen dat, in de tijd dat sommigen achternamen gingen gebruiken, een afstamming van een valkenier deze naam toen heeft aangenomen. Ook de naam Kellener lijkt vrij duidelijk. Deze zal slaan op de keldermeester, die de wijnkelder beheerde. Wij komen daarmee op slag in de sfeer van het personeel van de bewoner van die woontoren. Wat meer moeite gaf mij de naam Kassenaar, tot iemand mijn aandacht vestigde op de verwantschap tussen het Nederlandse 'ka-' en het Franse 'cha-' (kasteel - château, Karel - Charles, e.d.). Passen wij deze analogie toe op kas-/chas-, dan komen wij op het woord chasse, de jacht en zou deze Kassenaar de jagermeester of wel de jachtopziener kunnen zijn geweest. Dat de adel destijds relaties met Frankrijk onderhield, is zeker.

Hebben wij eenmaal deze stap gedaan, dan worden ook ogenschijnlijk eenvoudige namen in dit verband van belang, omdat het weinig waarschijnlijk lijkt dat de beroepen waarop ze betrekking hebben, destijds nog in Hilversum zouden voorkomen. Ik noem: Boogaart, of Boomgaard, de tuinman; Brouwer, nu voor ons doodgewoon maar destijds niet op een dorp, tenzij in dienst van een heer; Snijders, de kleermaker en Veerman, wellicht de postiljon?

Het is weinig waarschijnlijk, dat dit beroepen zouden zijn van dorpingen van toen. Als men zich

Een tak van het Hilversumse geslacht BROUWER (onvolledig)

Betekenis van de jaartallen:

eerste rij: voorkomend in de geheel gekopieerde gaderboeken
 tweede rij: eerste en laatste aanslag (voor zover bekend)
 derde rij : huwelijk

Ricout Gerritszoon
 1504, 1537

Willem
 1537, 1566
 -1583

Jan
 1566, 1593
 -1560-

Willem
 1593, 1622, 1651

Cornelis
 1651, 1680

Willem
 1708
 1681-
 x 1676

Cornelis
 1725-
 x 1717

Hendrik
 1772

x 1752

Hendrik

Willem
 1708
 1699-
 x 1698

Willem
 1740
 1727-
 x 1726

Willem
 1762
 x 1762

Gerrit
 1772, 1805

x 1761

Willem
 1651, 1680
 1646-

Willem
 1772, 1805

Anx

Tijmen

x 1773

x 1779

x 1804

Rijk
 1593, 1622

Criin
 1622, 1651
 -1675

Lambert
 1708, 1740
 1704-
 x 1702

Willem

Wouter
 1772

x 1731

x 2) 1749

x 1741

x 1747

x 1747

x 1) 1747

2) 1751

Teunis
 1680-1708
 1662-

Rijk
 1698

Hendrik
 1772

Claas
 1772

Lambert
 1805

Claas
 1805

x 1786

x 1791

x 1801

x 1805

x 1804

deze beroepen voorstelt, komt er iets van een beeld van het leven rondom die woontoren naar voren. Maar nu bekijken we deze vondst nog eens van een geheel ander gezichtspunt: indertijd heeft Dr.P.J. van Breemen, die van moederszijde van de Hilversumse Vlaanderens afstamt, aan de hand van het koptiende-materiaal kunnen bewijzen, dat Vlaanderens uit de achttiende eeuw afstammen van een zestiende-eeuwse naamgenoot, ondanks het feit, dat tijdens de Tachtigjarige Oorlog in een aantal opvolgende generaties die geslachtsnaam niet gebruikt is. Iets dergelijks nu is mij voor enkele takken van de Brouwers gelukt, zoals in bijgaand schema te zien is.

Ik ben daarbij voor sommige takken tot omstreeks 1800 gekomen. Verder reikt mijn materiaal niet. Naamdragers, die hun voorgeslacht tot zover terugkennnen (liefst nog wat verder) kunnen van mij de nodige verdere inlichtingen krijgen.

Uiteraard hebben de hier besproken zestiende-eeuwers bedoelde beroepen niet zelf meer gehad. Zij zullen zich hebben aangepast aan de gewijzigde omstandigheden. Wat de Brouwers betreft kan daaromtrent opgemerkt worden, dat het ernaar uitziet dat zij zich - enkele personen daargelaten - op het boerenbedrijf hebben toegelegd en het mettertijd tot bedrijven van voor de plaats gebruikelijke omvang hebben weten uit te bouwen.

Rectificatie

In het laatste nummer van 'Eigen Perk' 1985 staat een storende fout. Mevrouw C.M. Abrahamse is niet te vinden op de foto van pagina 32. Het betreft hier Margriet Pott die vooral kort voor de tentoonstelling over Dr. Van Hengel de werkgroep prima heeft geholpen.

Met de échte Karin Abrahamse kunt U in dit nummer kennismaken in het artikel over het streekarchief waarvan zij de archivaresse is.